

Politika trhu práce a zaměstnanosti

Politika zaměstnanosti

- Výsledek vzájemného dialogu státu, zaměstnavatelů, zaměstnanců a odborů
- Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti:
 - Zabezpečení práva na zaměstnání
 - Sledování a vyhodnocování situace na trhu práce
 - Koordinace opatření v oblasti zaměstnanosti a LK
 - Tvorba a koordinace programů a opatření k zajištění priorit
 - Uplatnění APZ
 - Poskytování informačních, poradenských a zprostředkovatelských služeb na trhu práce.....
 -

Funkce státní politiky zaměstnanosti

- Rozvoj infrastruktury trhu práce – úřady práce
- Podpora vytváření nových pracovních míst
- Zvyšování adaptability pracovní síly
- Zabezpečení při nezaměstnanosti

Historie nezaměstnanosti

- Pojem „nezaměstnanost“: jev, který vznikl v českém hospodářství v 2. pol. 18. stol. (ekonomicky nízká úroveň a U)
- Rok 1754: nová věda „*status rei publicae*“: získávání údajů demografických procesů, sčítání obyvatel, číslování domů = nová pracovní místa
- Konec 19. stol: industrializace, textilní a strojírenský průmysl: nízká úroveň U – průmyslová revoluce: sociální programy

Historie nezaměstnanosti

- Rok 1929: světová hospodářská krize, Československo: únor 1933: 920 tis. nezaměstnaných
- Po roce 1945: povinná zaměstnanost, pracovní povinnost, trestný čin příživnictví, existence tzv. „skryté nezaměstnanosti“
- *1969-1989: spoutaná společnost, politické „čistky“, „prověrky“* u vědců, kulturních pracovníků, pedagogů
- Po roce 1989: viditelná diferenciaci společnosti, institucionální řešení problému nezaměstnanosti

Nezaměstnanost

- **Složité jev, nelze hodnotit pouze globálně**
- **K řešení je nutná informační síť potřebných dat**

Nezaměstnaný/ uchazeč o zaměstnání

- **aktivně hledají práci a jsou registrováni na úřadu práce**
 - **bez práce během referenčního týdne**
 - **v současné době připraven k nástupu do práce**
- *Definice odpovídá a podmínkám ILO*
 - *nesplněna alespoň jedna podmínka: osoba považována za zaměstnanou nebo EnA*

Registrovaná míra nezaměstnanosti

- MPSV
- Nezaměstnaní – registrovaní na ÚP
- Od roku 2004 nová metodika výpočtu míry U (+ neexistence překážky v práci)
- ***Uchazečem o zaměstnání*** je podle zákona pouze fyzická osoba, která není v pracovním nebo obdobném vztahu, ani nevykonává samostatnou výdělečnou činnost ani se nepřipravuje soustavně pro povolání a osobně požádá o zprostředkování vhodného zaměstnání ÚP (par. 25, 435/2004 Sb. zákona o zaměstnanosti)
- ***Dosažitelný uchazeč o zaměstnání***

Pojmy nezaměstnanosti

- ***Podzaměstnaný*** – nedobrovolná práce na zkrácený pracovní úvazek (ČSÚ)
- ***Polozaměstnaný*** - nemá zaměstnání, chtěl by pracovat, ale práci nyní zatím nehledá (viz. Mareš)
- ***„ani zaměstnaní, ani nezaměstnaní“*** (viz. Mareš)

Výpočet míry nezaměstnanosti

- **Obecná míra nezaměstnanosti** – vykazována ČSÚ, výsledky VŠPS (vyhovuje k použití mezinárodní komparace)
- **Registrovaná míra nezaměstnanosti** – zveřejněna MPSV, výpočty na základě evidence jednotlivých úřadů práce, nepostihuje tzv. skrytou U (informuje lépe o skutečné situaci na trhu práce)

Podíl nezaměstnaných osob

- Od ledna 2013
- Dohoda mezi ČSÚ a MPSV
- Podíl dosažitelných uchazečů o zaměstnání ve věku 15 – 64 let ze všech obyvatel ve stejném věku (nahrazuje doposud zveřejňovanou míru registrované U, která poměřuje všechny dosažitelné uchazeče o zaměstnání pouze k EA osobám)

Důvody pro změnu ukazatele registrované U:

- Srovnávání nebo záměna míry U MPSV a VŠPS ČSÚ
- Údaje o zaměstnanosti z VŠPS na úrovni okresů nejsou dostatečně reprezentativní, detailní výsledky trpí vyšší chybovostí, pro nižší územní celky zcela chybí (úsporná opatření ve státní správě)
- Ukazatel reg. míry U srovnává dosažitelné uchazeče o zaměstnání s PS tvořenou kombinací údajů z více zdrojů (dosažitelní uchazeči z evidence ÚP, VŠPS ČSÚ)

Výpočet míry nezaměstnanosti

$$UR = ED / LF * 100 (\%)$$

UR- míra nezaměstnanosti

ED – přesná evidence registrovaných – dosažitelných, neumístěných uchazečů o zaměstnání občanů ČR a EU, vedenou ÚP podle bydliště uchazeče ke konci sledovaného měsíce

LF – zahrnuje:

A) počet zaměstnaných v NH s jediným nebo hlavním zaměstnáním dle VŠPS

B) počet pracujících cizinců ze třetích zemí s platným povolením k zaměstnávání, zaměstnaných uchazečů EU registrovaných ÚP a cizinců s platným živnostenským oprávněním

C) přesná evidence registrovaných – dosažitelných, neumístěných o zaměstnání občanů ČR a EU, vedená ÚP podle bydliště uchazeče

Nezaměstnaní - VŠPS

Mezi nezaměstnané zahrnujeme osoby ve věku 15 let a více, obvykle bydlící na sledovaném území, které ve sledovaném období souběžně splňovaly tři podmínky:

- Byly bez práce během referenčního týdne, tzn. buď neměly práci nebo nebyly v práci (více než jednu hodinu) za mzdu,
- V současné době byly připraveny k nástupu do práce, tj. během referenčního období byly k dispozici okamžitě nebo nejpozději do 14 dnů pro výkon placeného zaměstnání nebo zaměstnání ve vlastním podniku
- Aktivně hledaly práci

Použití obecné/registrované míry nezaměstnanosti

- Která z metodik je přesnější/lepší?
- Jakou a kdy použít?
- Pozor na sledování vývoje nezaměstnanosti a porovnávání k určitému datu...!

Specifika fungování trhu práce

- Předmětem směny na trhu je práce (zaměstnanci=prodávající, zaměstnavatelé=kupující, cena práce=mzda, další skutečnosti=rizikovost, prestiž)
- Přizpůsobivost nabídky a poptávky podle ceny práce
- Trh práce je segmentován (rozdílnost mezi lidmi, pracovními místy, územní alokace)
- Vliv kolektivního vyjednávání na mzdy (odborníky=monopolista)
- Trh práce ovlivněn ze strany státu (pracovní zákonodárství)

Trh práce

- inklinuje k nerovnováze a k nezaměstnanosti
- Je rigidní, regulovaný
- Není typicky konkurenčním trhem, administrativně regulovaný

Makroekonomická opatření na trhu práce

- Monetární, fiskální a příjmová politika
- Nástroje přímého ovlivňování nabídky a poptávky = politika zaměstnanosti

Typy nezaměstnanosti

- Frikční
- Strukturální
- Cyklická
- Dobrovolná
- Nedobrovolná
- Dlouhodobá
- „Work reduction“
- „Job reduction“

„určitá nezaměstnanost“ – mobilita PS = část PS se přizpůsobuje technologickým změnám – v tržních ekonomikách přirozený průvodní jev

Nezaměstnanost není nutně zlem

- Projev mikrostrukturální adaptace ekonomiky
- Změna některých výrobních postupů
- Technologické změny

- Přirozená míra U má vzestupný trend – dobré sociální jištění

Důsledky nezaměstnanosti

- ***Ekonomické důsledky*** = HDP je pod úrovní potenciálního produktu, náklady stagnace, ovlivňují rozvojové možnosti ekonomiky a možnosti sociálních transferů
- ***Sociální důsledky*** = vliv na chování postoje nezaměstnaných
 - Vliv na životní úroveň
 - Vliv na rodinu
 - Vliv na strukturaci a vnímání času
 - Vliv na fyzické a psychické zdraví

Zdroj financování aktivit

- Účelově vytvářené fondy na bázi pojištění v nezaměstnanosti (příspěvek na státní politiku zaměstnanosti)
- Státní rozpočty, které čerpají prostředky na financování politiky zaměstnanosti z daní
- *Efektivní* mohou být opatření tehdy, pokud nevyvolávají nepřiměřený růst ceny práce a nadměrně vysoké daně či pojistné

Státní politika zaměstnanosti

- **Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti** (účinnost od 1.10.2004)

Vytváří: stát, zaměstnavatelé, odbory

Provádí: stát, ÚSC, profesní organizace, sdružení osob se ZTP, organizace zaměstnavatelů

Vykonává: MPSV, úřady práce

Použitá literatura

- Krebs, V. et al.: *Sociální politika*. 6., přepracované a aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015. – kapitola 14
- Brožová, D. *Společenské souvislosti trhu práce*. Sociologické nakladatelství, Praha, 2003. ISBN 80-86429-16-4, kapitola 1.4
- MPSV, *Analýza vývoje zaměstnanosti a nezaměstnanosti v roce 2015*, MPSV, 2015